

- Islam
- Murad Hofmann
- Diederichs kompakt 2001

- اسلام
- مراد هوفمان
- انتشارات دیدریش کومپاکت
- ۲۰۰۱ چاپ دوم

آنکه امروزه حدود ۱/۲ میلیارد مسلمان در جهان زندگی می‌کنند که ۳ میلیون نفر از آنان در کشور آلمان ساکن‌اند و حدود ۸۰ هزار تن آلمانی مسلمان نیز در آلمان به سر می‌برند. او اشاره می‌کند که حدود ۶ میلیون مسلمان در فرانسه زندگی می‌کنند که حدود ۱۰۰ هزار تن از آنها فرانسوی‌اند. همچنین حدود ۲ میلیون مسلمان در انگلستان زندگی می‌کنند. در آمریکا حدود ۸ میلیون مسلمان وجود دارد و شمار مسلمانان رو به افزایش است به خصوص در میان تحصیلکرده‌ها، به طوری که از هر پنج پزشک آمریکای شمالی یکی مسلمان است و به تازگی فرید مراد مسلمان برندهٔ جایزه نوبل در پزشکی شده است. به دلیل حضور مسلمانان در سراسر دنیا، آشنایی با اصول و فروع این دین، اخلاق و مؤسسات اسلامی ضروری است. به علاوه باید مذاهب مختلف اسلامی و افکار و عقاید آنها را شناخت. نویسنده متذکر می‌شود که این کتاب با وجود نقائصی که دارد راهی برای مطالعهٔ اسلام گشوده است.

فصل اول، پیدایش اسلام

۱. اسلام به عنوان دین جهانی. نویسنده اشاره می‌کند که مردم جهان برای پاسخ به پرسش‌های خود دربارهٔ پیدایی جهان، از کجا آمده‌ایم و به کجا می‌رویم، پیرو یکی از ادیان بزرگ‌اند. سپس به عقاید حکمای قدیم و رهبران ادیان بزرگ می‌پردازد و سپس ادیان بزرگ جهانی را برمی‌رسد.
۲. اسلام به عنوان دین توحیدی. در این بخش، نویسنده به ریشهٔ مذاهب

مراد هوفمان در ۱۹۳۱ میلادی به دنیا آمد. وی که در رشته حقوق دکترای دارد مدت ۳۳ سال فعالیت‌های دیپلماسی، از جمله سفیر مراکش و الجزیره، داشته است. هوفمان در ۱۹۸۰ به دین اسلام گروید و تا حال کتاب‌ها و مقالات متعددی دربارهٔ گفتگوی ادیان و موضوعات مذهبی نگاشته است. مهم‌ترین کتاب او اسلام به عنوان جانشین است که در کشورهای اسلامی نیز شناخته شده است. کتاب‌های دیگر او عبارت‌اند از: مسافرت به مکه، اسلام در قرن بیست و یکم، وی بارها برای ایراد سخنرانی به کشورهای اروپایی و آمریکا سفر کرده است. کتاب اسلام، با ده فصل و یک مقدمه و نتیجه، به اختصار به موضوع تاریخ، فلسفه، سیاست و جز آن در اسلام پرداخته است. نویسنده بر آن بوده تا بدون داوری به مطالعه و نتیجه‌گیری بپردازد. با این همه، مطالعات وی در تاریخ و عقاید شیعه بسیار مختصر است. مؤلف با اشاره به بیش از یک میلیارد مسلمان در دنیا، اعتقاد دارد که همگان باید این دین را بشناسند و از امتیازات اسلام برای حل مشکلات جهانی در قرن بیست و یکم که عصر ادیان خواهد بود، بهره بگیرند. به نظر وی در قرن معاصر، ایدئولوژی‌ها، مکتب‌های فلسفی و جامعه‌شناسی نمی‌توانند مشکلات بشر را حل کنند و فقط همکاری ادیان جهانی و گفتگوی آنها می‌تواند چاره ساز باشد و خلأ معنوی موجود را پر کند. کتاب در پایان به فهرستی از کتاب‌های مرجع، جدول تاریخ وقایع در اسلام و فهرست اصطلاحات اسلامی مزین است.

نویسنده در مقدمه، اهمیت مطالعه در دین اسلام را گوشزد می‌کند به ویژه

از کتاب است. در بررسی تاریخی ترجمه‌های قرآن به نخستین ترجمه قرآن که هرمانوسی دالماتا به زبان لاتینی انجام داد (۱۱۴۳ م)، ترجمه ۱۵۴۳ میلادی در شهر بازل سویس و نخستین ترجمه قرآن به زبان آلمانی در ۱۶۱۶ میلادی توسط داماد سالمان در شهر نورنبرگ اشاره می‌شود. امروز ترجمه‌های آلمانی متعددی از قرآن وجود دارد. از جمله ترجمه‌ای همراه با تفسیر که از سوی انتشارات بلواریا به چاپ رسیده است.

فصل دوم: الهیات اسلام

۱. ایمان به خداوند. از دیدگاه مسلمانان، خداوند یکتا خالق جهان و نگاه‌دارنده جهان است و «او از رگ گردن هم به ما نزدیکتر است» (ق: ۱۶). شمار صفات خداوند در قرآن به ۹۹ صفت می‌رسد که مسلمانان آنها را به زیبایی خوشنویسی کرده‌اند. سپس به مفهوم خداوند از نظر دین اسلام و بعضی از فلاسفه غرب اشاره می‌شود و از خلقت یا تحول جهان و نظریه داروین و نظریه خداشناسان سخن می‌رود.

۲. ایمان به فرشتگان. نویسنده در این بخش، به ایمان مسلمانان به جهان ما بعدالطبیعه و فرشتگان اشاره می‌کند.

۳. ایمان به پیامبران. مسیحیان فقط پیامبران یهودی را به رسمیت می‌شناسند و یهود، عیسی را پسر خداوند نمی‌دانند. اما مسلمانان و ۲۵ پیامبر را که نام آنان در قرآن آمده به رسمیت می‌شناسند؛ از جمله: آدم، یعقوب، نوح و غیره. مسلمانان عقیده دارند که پیامبر اسلام رسالت پیامبران را ختم کرده است. در واقع نیز دنیا پس از او دیگر پیامبری به خود نخواهد دید؛ هر چند یاب و بهاء فرقه بهایی‌ها و فرقه احمدیه هندوستان چنین ادعایی کرده‌اند. در این بخش از کتاب از گناه یا اشتباه پیامبران صحبت به میان آمده است و نظر وهابیت نیز مطرح شده است.

۴. ایمان به کتب آسمانی. نویسنده می‌نویسد که مسلمانان وظیفه دارند به کتب آسمانی دیگر مانند انجیل و تورات نیز مثل قرآن به آن احترام بگذارند و آنها را به رسمیت بشناسند. سپس اضافه می‌کند که قرآن بسیاری از اشتباه‌های این کتب آسمانی را متذکر شده است. در تاریخ اسلام بعضی نیز سعی کرده‌اند که نشان دهند که کتب بودائی‌ها، هندوئی‌ها و زرتشت نیز از جمله کتب آسمانی‌اند. سپس نویسنده درباره آیات بودن طبیعت از نظر اسلام و هماهنگی علم و دین صحبت می‌کند.

۵. ایمان به آخرت. در این بخش درباره آخرت از دیدگاه الهیات مسیحی و اسلامی و مشابهت عقاید آنها سخن می‌رود. ولی تاریخ خلقت از نظر مسلمانان و یهودیان اختلاف اساسی دارد. قرآن عقیده دارد که جهان از انفجار یک ماده متراکم به وجود آمده است که در ابتدا به شکل گاز بوده و جهان به طور مداوم در حال انبساط است (انبیاء: ۳۰؛ زاریات: ۴۸؛ فصلت: ۱۱) به علاوه حیات نیز در آب به وجود آمده است (نور: ۴۵)

به عقیده مسلمانان، چون آدم و حوا در بهشت گنجم خوردند، خداوند آنها را برای مجازات به این دنیای مادی فرستاد. در قرآن تأکید شده است که هر کس پاداش و مجازات اعمال خود را خواهد دید و انسان کیفر گناه یا اشتباه آدم و حوا را نمی‌پردازد.

مسلمانان نیز مانند مسیحیان به گناهان کبیره و گناهان صغیره معتقدند. اگر انسان صادقانه توبه کند خداوند گناهان او را می‌بخشد، ولی شرک به خداوند را نخواهد بخشید. سپس در مورد سرنوشت انسان بعد از مرگ و روز جزا صحبت

هندوئیسم و برهمنیسم اشاره می‌کند که ریشه‌های آریایی دارد. سپس ریشه ادیان سامی از قبیل اسلام، مسیحیت و یهودیت و تاریخ ادیان کنفوسیوس، تائوئیسم و شینتوئیسم و خویشاوندی آنها با ادیان سامی بررسی می‌شود و درباره وحدانیت و الهیات این مذاهب سخن می‌رود.

۳. اسلام یک مذهب ابراهیمی. به گفته نویسنده، ابراهیم پدر ادیان توحیدی است. قرآن، ابراهیم را پیرو دین حنیف یعنی اسلام می‌داند. مسلمانان، بر اساس قرآن، معتقدان به توحید خداوند و اهل کتاب را برادران خود می‌دانند. بررسی اختلافات اسلام و مسیحیت، از قبیل مسئله تثلیث، در پایان این بخش قرار دارد.

۴. اسلام مذهب وحی. نویسنده در این قسمت به مذاهب توحیدی و نقش آنها در تعیین سرنوشت بشر می‌پردازد. از نظر اسلام، حضرت آدم نخستین پیامبر بود که برای راهنمایی بشر فرستاده شد و پس از او پیامبرانی برای هدایت انسان ظهور کردند که برخی از آنان مانند حضرت مسیح، و موسی دارای کتاب‌اند و دیگران کتاب ندارند.

۵. محمد پیامبر مسلمانان. رسالت محمد، پیامبر اسلام و آخرین پیامبر، تکمیل ادیان مسیحیت و یهودیت بوده است. نویسنده به شرح زندگانی محمد می‌پردازد که برخلاف زندگانی مسیح کاملاً روشن و واضح و دارای اسناد تاریخی است.

۶. عربستان پیش از ظهور محمد. سرزمین عربستان پیش از محمد دارای نظم سیاسی نبود اما به سبب ظهور حضرت ابراهیم و اسماعیل در آن سرزمین، از ارزش خاصی برخوردار بود و رونق اقتصادی نیز داشت. نویسنده سپس به عقاید و آداب اعراب، چون زنده به گور کردن دختران، و وضع مسیحیت و یهودیت در آنجا اشاره می‌کند.

۷. محمد فرستاده خداوند. نویسنده در این قسمت به جریان وحی به پیامبر اسلام و ارزش شب قدر اشاره کرده و رسالت محمد را که هدایت بشر است، وصف می‌کند. سپس درباره تأثیر اسلام بر روی اعراب صحبت می‌کند و به استدلال قرآن درباره پیامبری محمد و اعجاز قرآن و بیان واقعه معراج می‌پردازد. نویسنده از فتوحات اسلام نیز سخن می‌گوید.

۸. محمد یک انسان کامل. به گفته نویسنده، پیامبر انسانی معمولی بود که رسالت داشت وحی را به گوش انسانیت برساند. سپس به خصوصیات اخلاقی پیامبر در جامعه و خانواده اشاره می‌شود که قاضی و سیاستمداری عادل و دل سوز بوده است. آنگاه نویسنده به اختلافات اساسی محمد و مسیح اشاره می‌کند.

۹. پیدایش قرآن. هر گاه که به پیامبر وحی می‌شد مکان آن ثبت و آن آیات از سوی برخی افراد حفظ می‌شد. به تدریج این آیات به روی کاغذ پاپیروس و چرم نوشته و گردآوری شد. گفته می‌شود کل قرآن در ماه رمضان بر پیامبر اسلام نازل شد. خلفای اسلام قرآن را جمع‌آوری و مؤمنان عاشق قرآن را از بر می‌کردند که هنوز هم این سنت معمول است. بالاخره نویسنده به اصلیت و قدمت قرآن از نظر دانشمندان اشاره می‌کند و ادعای تحریف قرآن را مردود می‌شمارد.

۱۰. اقتنار قرآن. نویسنده از اعجاز و اقتنار قرآن و تفاوت ادبیات و فرم آن با احادیث پیامبر سخن می‌گوید. فصاحت قرآن که در نزد اعراب بسیار پر ارزش است، خود حاکی از اعجاز قرآن است. به علاوه، جهان‌شناسی، تاریخ طبیعت و دیدگاه علمی قرآن با مسائل علمی امروز کاملاً هماهنگ است.

۱۱. ترجمه‌های قرآن. پیچیده بودن ترجمه قرآن به زبان‌های دیگر و تفسیر و ترجمه تقریبی قرآن به وسیله مسلمانان و غیرمسلمانان، موضوع این بخش

۲. اصول قرآن. برای نوشتن حقوق اسلامی باید از اصول عمومی قرآن آگاهی داشت. مفاهیمی مانند عدالت، تساوی ارزشی انسان، مسئولیت، معنی خانواده، ارزش خوبی و نیکی، شرافت انسانی، صمیمیت، پاکیزگی، احساس همدردی، قربانی شدن و غیره را می‌توان از این اصول اخذ کرد.

۳. سنت پیامبر. واژه سنت که در قرآن به کار برده شده شامل چند معنی است: سنت پیامبر و رفتار توصیه شده. در قرآن آمده است که از خداوند اطاعت کنید و همچنین از رسولانش یا اگر خداوند را دوست دارید، پس از من پیروی کنید (انفال: ۴۶؛ آل عمران: ۳۶). سنت و حدیث رابطه بسیار نزدیکی با یکدیگر دارند. نویسندگان در این بخش، منابع احادیث اسلامی را نیز نام می‌برد و توضیح می‌دهد که کسی که فقط به قرآن ایمان داشته باشد و توجهی به سنت نداشته باشد، مسلمان نیست؛ سنت بعد از قرآن مهم‌ترین منبع معارف اسلامی است؛ به جز احادیث قدسی، احادیث دیگر از طریق وحی به پیامبر نرسیده است؛ در تحقیق احادیث سعی وافی باید به عمل آید.

۴. اصول فقه اسلامی. قرآن کتاب قانون‌گذاری مسلمانان نیست، بلکه راهنمای دریافت فقه اسلامی است. نویسندگان بعضی از اصولی را که باید برای به دست آوردن اصول فقهی رعایت کرد ذکر می‌کنند؛ از قبیل: مصلحت، ضرورت، عرفه، احتیاج، استنباط، استحسان، که اصول فقه اسلامی مدیون این روش‌شناسی پویا و انعطاف‌پذیر است. در کشورهای اسلامی قوانین با قوانین شرع هماهنگ است. فقه اسلامی یا نظر به وسعتی که دارد می‌تواند دارای حقوق بین‌المللی نیز باشد. نویسندگان از هفت مدرسه مهم فقه اسلامی از قبیل مدرسه امام صادق، شافعی، حنفی، حنبلی نام می‌برد.

۵. مقالات اخلاقی. در این قسمت احکام اسلامی، فرق حرام و حلال و مستحب و مباح و مکروه شرح داده می‌شود. آزادی اراده در اسلام، ساده کردن زندگانی، دوری از رفتار و اعمال ناپسند نیز بررسی می‌شود.

۶. حلال و حرام در اسلام. مسئله حلال و حرام، اهمیت نیت در اعمال مسلمان، به بعضی از حرام‌ها در اسلام، از جمله خودکشی، استفاده از الکل و مواد اعتیادآور، خوردن گوشت خوک و مواد خونی، کف‌بینی و فال‌گیری، نوعی موسیقی که با لهو و لعب همراه باشد، استفاده از ظروف طلا و نقره، برای غذا خوردن و واجب بودن حجاب برای زنان و ختنه کردن پسران در این قسمت اشاره می‌شود.

۷. اسلام و حقوق بشر. با اینکه در قرآن به طور مستقیم از حقوق بشر صحبت نمی‌شود، بسیاری از قوانین حقوق بشر مانند آزادی فکر، حقوق خانواده، حقوق مدنی، دفاع از حقوق مردم در قرآن ذکر شده است. به اعتقاد نویسندگان، حقوق بشر در اسلام، حقوق بشر در غرب را تکمیل می‌کند.

۸. شریعت و عرفان. نویسندگان به اختصار اشاره می‌کنند که متکلمان اسلامی، حقوق‌دان نیز هستند. سپس از اسلام ملی و عرفان اسلامی سخن به میان می‌آورد.

۹. اسلام ملی. اسلامی است که انسان‌های ساده و طبیعی در نظر دارند و درک مسائل مجرد و روحی برای آنان دشوار است. فهم آنها از مقدسات به همان اندازه‌ای است که به آن نیاز دارند و به همین دلیل دین آنان با خرافات و قوانین و فلسفه ادیان دیگر آمیخته است.

۱۰. عرفان. صوفی‌گری یکی از جریان‌های اسلامی است که عشق به خداوند را اساس قرار داده است. به این معنی، پیامبر اسلام هم جزء عارفان محسوب می‌شود. عرفا توجه به قوانین اسلام را واجب می‌دانند و منشأ نورانیت خود را از قرآن سوره نور آیه ۳۵ اخذ کرده‌اند: «خدا نور آسمان و زمین است. مثل

می‌کند. نویسندگان درباره اختلاف مفهوم بهشت و جهنم از نظر اسلام و مسیحیت و وجود جهنم، علی‌رغم رحمان بودن خداوند، سخن می‌گویند.

سپس به جبر و اختیار و اختلاف نظر علمای اسلامی در این باره اشاره می‌شود. مخالفان جبر معتقدند که بشر اختیار دارد چون خداوند برای او وظایفی تعیین کرده است و او را در صورت گناه مجازات خواهد کرد. اما جبری‌ان معتقدند خداوند می‌گوید من هر کسی را که بخواهم راهنمایی و هدایت می‌کنم و هر کسی را نخواهم هدایت نخواهم کرد.

فصل سوم. عبادات در اسلام

۱. شهادتین. هر فرد با اقرار به یگانگی خداوند و پیامبری پیامبر اسلام، مسلمان می‌شود. اما انسان وقتی مسلمان است که در همه امور به امر خداوند تسلیم باشد. به عبارت دیگر مسلمان باید با تقوی باشد و همیشه خداوند را در نظر داشته باشد. در اسلام برخلاف مسیحیت، عقیده و عمل مکمل یکدیگرند: «سوگند به زمانی که آدمی در خسران است مگر اینکه ایمان آورد و کارهای شایسته انجام دهد و یکدیگر را به حق و صبر سفارش کند» (والعصر: ۱-۳).

۲. نماز. مؤلف درباره آیین نماز، وضو، اوقات نماز، زبان آن، سمت قبله، نماز جمعه، انواع نماز، ارزش سوره حمد و ارتباط روح و جسم در هنگام نماز و ارتباط با خداوند سخن می‌گوید.

نماز جمعه و اجتماعی بودن آن بررسی می‌شود که امام نماز جمعه قبلی از نماز وظیفه دارد خطبه‌ای ایراد کند و مسلمانان را با مسائل اجتماعی آشنا سازد.

سپس درباره نقش زبان عربی که زبان قرآن و نمازهای واجب است و ثبات و ادبی بودن این زبان صحبت می‌شود. به گفته نویسندگان در قرون دوم تا چهارم، تمدن اسلامی در اوج شکوفایی خود بود و مترجمان اروپایی آثار این تمدن را به اروپا عرضه کردند. فرهنگ اروپا به این ترتیب تحت تأثیر این تمدن قرار گرفت و امروزه هنوز صدها کلمه عربی در زبان‌های اروپایی وجود دارد. کلماتی از قبیل: جبر، الگوریتم، صفر، ادمیرال، یاسمین، برنج، قهوه و غیره.

۳. روزه. در این بخش، مؤلف درباره آداب روزه مسلمانان در ماه رمضان و تأثیر روزه بر جسم و روح و همدردی با فقرا سخن می‌گوید.

۴. حج. شرایط حج واجب، اهمیت تاریخی حج و اعمال و وظایف مسلمان در این مراسم و آثار این اجتماع عظیم در این بخش بررسی می‌شود.

۵. مالیات‌های شرعی. نویسندگان به واجب بودن مالیات‌های شرعی از قبیل خمس و زکات و آثار آن در جامعه و مصارف این گونه مالیات‌ها که ارزشی عبادی آن همتای نماز و روزه است، تأکید می‌کنند.

۶. جشن‌های مذهبی. نویسندگان دو جشن مهم مسلمانان یعنی عید فطر و عید قربان و ارزش و رسوم مسلمانان در این عیاد را شرح می‌دهد. قیام امام حسین (ع) در عاشورا و شهادت او نیز در همین بخش بررسی می‌شود. سپس عید نوروز ایرانیان و آداب آن نیز شرح داده می‌شود.

۹. خاکسپاری مسلمانان. در این قسمت، مراسم خاکسپاری و عزاداری برای مسلمانان توضیح داده می‌شود.

فصل چهارم. اخلاق و فقه اسلامی

۱. قوانین قرآن. به نظر نویسندگان، با وجود آنکه انسان در نگاه اول قرآن را یک کتاب اخلاقی و الهی می‌داند، با مطالعه عمیق این کتاب الهی درمی‌یابد که این کتاب مقدس از انواع قوانین اعم از قوانین اخلاقی، علمی، فلسفی، تربیتی، طبیعت‌شناسی، قوانین مدنی، حقوقی و اقتصادی نیز صحبت می‌کند.

نور او چون چراغدانی است که در آن چراغی باشد، آن چراغ درون آبگینه‌ای و آن آبگینه چون ستاره‌ای درخشنده...».

سپس به پیدایش صوفی‌گری جدید در قرون پنجم تا نهم می‌پردازد و طرز تفکر فلسفی آنها و راه طریقت آنها را نشان می‌دهد و به ذکر کردن، سماع و عرفان مولوی اشاره می‌کند. سپس به زندگانی حلاج و سهروردی می‌پردازد و گونه‌های از گروه‌های کوچک شیخ احمد علوی و احمد تیجانی را شرح می‌دهد. آنگاه درباره عرفان ابن عربی، توحید اسلامی او و انتقاداتی که بعضی از عرفا و فلاسفه به نظریات او دارند سخن می‌گوید. به عقیده نویسنده، در عصر ما جای عرفان واقعی اسلامی خالی است و بسیاری از افراد در جستجوی پاسخ‌هایی برای پرسش‌های مهم فلسفی و عرفانی خود هستند.

فصل پنجم. خانواده در اسلام

زن و مرد از نظر جوهر و کرامت و حیثیت انسانی در اسلام کاملاً برابرند. وظایف آنان در زندگی مساوی است و هر دو باید تسلیم امر خداوند باشند و برای رستگار شدن وظایف خود را به نحو احسن انجام دهند. در اسلام زن و مرد یکدیگر را کامل می‌کنند. اسلام به ازدواج مردان با زنان اصرار دارد و این ازدواج براساس قرارداد رسمی انجام می‌شود. در اسلام، اعمال و وظایفی از قبیل نماز، روزه، حج، دادن مالیات شرعی و تملک مال برای زن و مرد یکسان است و هر دو دارای حق انتخاب‌اند. اسلام به بهداشت جسمی و روانی خانواده توجه دارد. اعمال جنسی آزاد و اعمالی که در شأن زن و مرد مسلمان نیست ممنوع است. تعدد زوجات، با شرایط دشواری قابل اجراء است. روابط زن و شوهر باید براساس نیکی و عدالت و معنویت باشد. زن و مرد باید محافظ یکدیگر باشند. هنگام تولد نوزاد، در گوش او اذان و اقامه می‌خوانند و به این ترتیب او را برای شهادتین آماده می‌کنند.

فرزندان باید در محیط سالم و راحتی تربیت شوند. در اسلام، سقط ژنین و پیوند رحم زن جایز نیست. طلاق در اسلام، مگر در حالت ضروری، توصیه نمی‌شود. قوانین خانواده و طلاق و قوانین ارث در اسلام نیز در همین بخش بررسی می‌شود.

فصل ششم. دولت اسلامی

۱. سنگ زیربنا. نویسنده نخست درباره تفاوت دولت اسلامی و دولت مسلمانان صحبت می‌کند. به نظر وی، در قرآن سنگ‌های زیربنای دولت اسلامی زیاد چشمگیر نیست و قرآن فقط به فکر ساختن یک جامعه اسلامی ایده‌آل است. قرآن شکل حکومت جامعه را وصف نمی‌کند بلکه یک امر و یک وظیفه تعیین می‌کند و مردم را برای رای‌گیری، بسیج می‌کند و دادگستری مستقلی تشکیل می‌دهد.

۲. قانون اساسی. نویسنده معتقد است که زیربنای قانون اساسی در اسلام همان قوانینی است که در شهر مدینه در زمان پیامبر وجود داشت: جمهوری چندمذهبی، ساختار توزیع قدرت، انتخاب رئیس جمهور با رای مردم، درک وظایف مذهبی و دولتی، مسئولیت فردی در اجرای کارهای اداری.

۳. نظام اقتصادی. به گفته نویسنده، در قرآن به نکات اساسی اقتصادی توجه می‌شود از قبیل: اقتصاد آزاد و دفاع از حق مالکیت؛ دولتی بودن آبها، جنگل‌ها، چمن‌زارها و منابع زیرزمینی و غیره؛ تحریم ربا؛ همگانی بودن بیمه؛ ممنوعیت بخت‌آزمایی و قمار؛ ممنوعیت مصرف الکل و گوشت خوک و غیره؛ جلوگیری از فحشا. نویسنده اشاره می‌کند که اقتصاد در اسلام، قوام زندگی است

و باید رفاه مردم را در نظر بگیرد.

۴. اخلاق در محیط زیست. خداوند خود را در قرآن و طبیعت متجلی ساخته

است. پس استفاده نامشروع از طبیعت ممنوع است. پیامبر فرموده است پاکیزگی نیمی از دین است. اسلام به نگهداری منابع طبیعی و محیط زیست تأکید دارد.

۵. دفاع. نویسنده ابتدا درباره واجب بودن دفاع از سرزمین و فرهنگ

اسلامی صحبت می‌کند. مسلمانان در صورت لزوم به جنگ می‌پردازند. در

جنگ نباید به منابع مهم مردم و کودکان و کهنسالان تجاوز شود و از استفاده از

مواد شیمیایی کشنده و اسلحه‌های اتمی نیز باید صرف‌نظر کرد.

۶. اقلیت‌های مذهبی. اسلام در مسئله ایمان مذهبی، زور و اجبار اعمال

نمی‌کند و اقلیت‌های مذهبی در اعمال مذهبی و عقاید خود آزادند. در تاریخ

اسلام اقلیت‌های مذهبی حق حیات و کرامت انسانی داشته‌اند و به زندگی خود

ادامه داده‌اند. حتی افراد غیرمذهبی حق حیات و کرامت انسانی دارند ولی حق

مبارزه با قوانین مذهبی ندارند.

۷. نژادپرستی. در اسلام با نژادپرستی مبارزه می‌شود و هیچ کس به دلیل

نژاد و رنگ از دیگری برتر نیست. تبعیض نژادی در اسلام وجود ندارد. اسلام در

از بین بردن برده‌داری سعی بسیار کرد و به بردگان پس از آزادی، حق زندگی داد.

۸. دفاع از حقوق حیوانات. حیوانات مخلوقات خداوندند. بنابراین اذیت و آزار

آنها نهی شده است. البته برخی حیوانات از قبیل سگ نجس دانسته شده است.

۹. حکومت روحانیت یا سکولاریسم. به گفته مؤلف، هر چند اسلام دستوراتی

برای حکومت کردن داده است، نمی‌توان به آن حکومت روحانیت گفت. در تاریخ

اسلام پادشاهان و خلفا همیشه با علمای اسلام نزاع داشتند. پس از رواج

سکولاریسم در کشورهای اسلامی، متفکران مسلمان سعی کردند میان دین و

علم را آشتی دهند چون معتقدند آنها با یکدیگر تضادی ندارند.

فصل هفتم. جریان‌های فکری اسلامی

در این فصل نویسنده درباره ایمان به خداوند، پیامبران، فرشتگان، کتب

آسمانی، زندگی پس از مرگ، اعجاز قرآن، خاتمیت پیامبر اسلام، اصول شریعت

و انجام عبادات سخن می‌گوید. سپس درباره مذهب شیعه و اعتقادات شیعیان و

اختلافات شیعه و سنی توضیحاتی می‌دهد.

فصل هشتم. تاریخ اسلام

در این فصل، نخست به گسترش سریع اسلام پس از رحلت پیامبر اسلام

و جهانگیری آن که از سوریه تا مصر و ایران و ترکیه و اسپانیا و آفریقا و ایثار و

از جان‌گذشتگی سربازان اسلامی در جنگ‌ها اشاره می‌شود. فتوحات گسترده و

پیش روی مسلمانان، بیش از آنکه با زور و شمشیر باشد با ارائه فرهنگ اسلامی

بوده است.

سپس نویسنده از سرگذشت زندگی خلفای اموی و نقش آنان در از بین

رفتن اقتصاد و سقوط اجتماع، حکومت عباسیان در بغداد و آثار علمی و فرهنگی

بغداد سخن می‌گوید.

نویسنده به علم کلام در شهر بغداد که هسته اولیه آن را کندی و فارابی

گذاشتند، نفوذ فلسفه ارسطو در فلسفه اسلامی، به وجود آمدن معتزله، ابوالحسن

اشعری و غزالی که مخالف فلسفه و پیرو دین و دل و عشق بودند، از مباحث دیگر

این بخش است.

نویسنده به فتح شهر قرطبه به دست عباسیان اشاره می‌کند که مدت‌ها

مرکز علمی - فرهنگی بود و علوم از قبیل شیمی، پزشکی، فیزیک، گیاه‌شناسی،

اسلامی، حیثیت گم شده تاریخی خود را دوباره به دست آورند و شرایط سیاسی را تغییر دهند. شماری نیز سعی دارند حکومت را به مذهب نزدیک کنند.

مؤلف به مبارزه علیه ظلم در اسلام و شرایط آن اشاره می‌کند. وی از افرادی یاد می‌کند که راه صلح‌آمیز را ترجیح می‌دهند. سپس از ناهمخوانی اسلام با تروریسم سخن می‌گوید و به آزادی‌خواهان مسلمانی اشاره می‌کند که در سراسر دنیا در زندان به سر می‌برند.

در همین فصل نویسنده به عقاید پروفیسور کوشل درباره کثرت‌گرایی در اروپا اشاره می‌کند که معتقد است این کثرت‌گرایی به سهم مسلمانان و مسیحیت و یهودیت در جامعه کمک می‌کند و باعث دفاع عاطفی از مسلمانان می‌شود. اصول‌گرایی اسلامی در غرب مضموم است و به همین دلیل پیروان ادیان دیگر، اصول‌گرایان اسلامی را دشمن می‌پندارند. این امر ممکن است به ضدیت با مسلمانان در غرب بیانجامد که به ضرر همگان است.

به گفته نویسنده مسیحیان و مسلمانان برای گفت‌وگو و صلح آماده‌اند. این گفت‌وگو به گفته فلاسفه مسیحی، مثل پانس کونگ، از نظر اجتماعی و اخلاقی مثمرتر است. این همه در حالی است که در حدود چهل سال پیش واتیکان اسلام را راه رستگاری نمی‌پنداشت.

فصل دهم. نهادهای اسلامی

در این فصل به انتخاب خلیفه در اسلام و نقش تاریخی آن و پیروان این طرز فکر در عصر جدید پرداخته شده است. خلیفه در گذشته دارای قدرت مذهبی و سیاسی بود. با کنار رفتن خلیفه در اسلام، مسلمانان بدون راهنما نمی‌مانند زیرا، برخلاف کلیسا، مسلمانان با خداوند رابطه مستقیم دارند و رهبران مذهبی اسلامی در خدمت مسلمانان‌اند. نقش امام جماعت و مفتی، استقلال دانشمندان مذهبی در همین بخش بررسی می‌شود.

در اسلام نهاد یا سازمانی چون واتیکان مسیحیت وجود ندارد. اما شاه عربستان خود را محافظ خانه کعبه و مسجد مدینه می‌داند و دانشگاه الازهر در مسائل و مشکلات مذهبی صاحب‌نظر و در خدمت مردم است.

بزرگ‌ترین سازمان اسلامی با ۵۵ عضو در شهر جدّه قرار دارد. مرکز دیگری برای تحقیقات هنری، فرهنگی و تاریخی در استانبول وجود دارد. همچنین سازمان‌های دیگری در شهرهای بزرگ اسلامی وجود دارند. یک کنگره جهانی اسلامی مستقل نیز در جدّه وجود دارد.

مسئولان اروپایی به سازمان‌های اسلامی یاری نمی‌کنند و اصولاً اعتقادی به تشکیل سازمان‌های اسلامی برای حل مشکلات مسلمانان ندارند. هر چند به تازگی در شهر استراسبورگ و نیز در انگلستان و اسپانیا سازمان‌های اسلامی به وجود آمده است. مسلمانان اروپا نمی‌خواهند جذب جامعه اروپا شوند بلکه می‌خواهند برای خود دارای هویت و اساسی باشند.

مسلمانان آلمانی دارای دو سازمان اصلی اسلامی هستند. در آلمان حدود ۲۵۰۰ مسجد وجود دارد. دو مؤسسه دانشگاهی نیز برای تعلیم و تربیت مسلمانان وجود دارد. در اتریش نیز پس از به رسمیت شمردن دین اسلام، چند سازمان اسلامی و فرهنگی وجود دارد.

در پایان، نویسنده از نمادهای اسلامی سخن می‌گوید از جمله هلال ماه ستاره و رنگ سبز که در پرچم کشورهای اسلامی دیده می‌شود.

داروسازی، علوم جنگی، ادبیات و فلسفه از آنجا به اروپا منتقل و پایه‌گذار رنسانس اروپا شد. سپس به افکار ابن رشد و تأثیر فرهنگی و ادبی علوم اسلامی در اروپا اشاره می‌شود.

جنگ‌های صلیبی و هجوم مغول به کشورهای اسلامی که سبب سقوط آخرین خلیفه عباسیان شد از نکات بعدی این فصل است. پس از خونریزی‌های شدید جنگ‌های صلیبی در بیت‌المقدس، صلیبیان تا خاور نزدیک پیشرفت کردند. هر چند صلیبیان از نظر نظامی برتر بودند، مسلمانان از لحاظ فرهنگی و علمی بر آنها رجحان داشتند. به همین دلیل، صلاح‌الدین ایوبی در غرب، شخصیتی افسانه‌ای به نظر می‌رسید.

سپس به حکومت ترک‌های عثمانی و فتح آناتولی و پیش روی عثمانی‌ها تا مجارستان و اروپای میانه و وین اشاره می‌شود.

با جنگ دریایی لیپانتو در ۱۵۷۲ میلادی، این مسیر تغییر کرد و از قرن هجدهم، استعمارگری آغاز شد. از مراکش تا هند و از کاکاسوس تا اندونزی تحت استعمار درآمدند. ناپلئون تا مصر پیش روی کرد. استعمارگران با آثار زیبایی معماری مسلمانان آشنا شدند اما نمی‌خواستند بپذیرند که این آثار نتیجه ذوق مذهبی و فرهنگی مسلمانان است.

فصل نهم. اسلام در عصر حاضر

در این فصل، نویسنده به مبارزات استقلال‌طلبانه الجزیره با فرانسه و سودان با انگلستان و روش‌های جدید و غیرمستقیم استعماری اشاره می‌کند. از جمله این روش‌ها، مطرح ساختن مسائلی از قبیل آزادی‌خواهی و دنیاگرایی، برای بازداری از اسلام‌گرایی است. به نظر نویسنده، بن‌یلا، برقیبه، عبدالناصر و سوکارنو اسلام‌گرا نبودند بلکه به دنبال کمونیسم، سوسیالیسم، ملی‌گرایی یا آزادی‌خواهی بودند.

متفکران اروپایی، به‌ویژه آلمانی‌ها، در قرن هجدهم به شناخت اسلام گرایش پیدا کردند. متفکرانی چون لسینگ، فریدریک که‌یر، گوته، رودی پارت، ریتز و جز آن. شرق‌شناسی در انگلستان و فرانسه و بعضی از کشورهای اروپایی دیگر، راه را برای ورود استعمارگران به کشورهای اسلامی باز کرد و اسلام‌شناسانی چون لاورنس، ژان فیلیپ و هورگرونی به این امر کمک کردند. ولی اسلام‌شناسانی نیز از قبیل خانم شیمل، کرمر و هارتمن کاملاً صادقانه به مطالعه و معرفی اسلام پرداختند.

در تاریخ اسلام شاهد جنبش‌هایی برای اصلاح‌طلبی بوده‌ایم. در قرن حاضر نیز جنبش‌های اسلامی برای رشد جامعه براساس قوانین اسلام رشد یافته‌اند. آنها سعی دارند مدرنیته را اسلامی کنند. جنبش‌های اسلامی باعث بیداری مسلمانان برای مبارزه با ظلم و غرب‌زدگی شدند.

اسلام از قرن پانزدهم نیروی خود را برای تجدید از دست داد و به همین دلیل تحت استعمار درآمد و غرب‌زدگی باعث ضعف آن شد. نویسنده به گروه‌های اسلامی و افرادی اشاره می‌کند که می‌خواستند با استفاده از قوانین اسلام و ملی‌گرایی استقلال پیدا کنند، از قبیل: شاه‌ولی الله در هند، محمدین وهاب در عربستان، سید جمال‌الدین و عبده در مصر، مودودی و سید قطب.

در حال حاضر، مسلمانان به شناخت هویت خود دست یافتند و درصدد وحدت برای بازگشت به هویت اصلی خودند. آنها می‌خواهند با اخلاق و رفتار